

ויזרע יצחק

פרשת "בראשית"
הפטרה: "מחר חודש"
כ"ט תשרי תש"ע

יוצא לאור ע"י מדרשת
"ויזרע יצחק"

ע"ש יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל

י"ם	ת"א	ב"ש	חיפה
16:30	16:45	16:47	16:35
17:44	17:43	17:44	17:42
18:17	18:19	18:19	18:18

כניסת השבת
ציאת השבת
רבנו תם

הגיגים מפרשת השבוע

"בראשית ברא א-לוקים את השמים ואת הארץ" (בראשית א' א)

"אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' א-לקים ארץ ושמים" (בראשית ב' ד)

בהתבוננות בשני הפסוקים המתארים את בריאת העולם רואים שני הבדלים בולטים. בפסוק הראשון מופיע רק השם "א-לוקים" שהוא מידת הדין, ואילו בפסוק השני מופיעים שני שמות של הקב"ה "ה' א-לוקים" שילוב של מידת הרחמים ומידת הדין. הבדל נוסף הוא הסדר בו מופיעים השמים והארץ כאשר בפסוק הראשון השמים קודמים לארץ ובפסוק השני הארץ קודמת לשמים. ה"אור החיים" הקדוש מסביר הבדלים אלו בדרך זו: בפסוק "בראשית ברא א-לוקים את השמים", מופיע השם "א-לקים" בלבד, כלומר מדת הדין ללא שיתוף של מידת הרחמים ומתייחס דוקא למה שנוגע לשמים, ואינו קשור להמשך הפסוק שאומר "ואת הארץ", ואילו הארץ נבראה בשיתוף של מידת הרחמים כמאמר הפסוק: "ביום עשות ה' א-לקים ארץ", כי אין עולם בני האדם יכול להתקיים במידת הדין בלבד ללא שיתוף של מידת הרחמים, וסיום הפסוק שאומר "ושמים" אינו נמשך לתחילת הפסוק המדבר על בריאת הארץ, ובזה מוסברים ההבדלים בין הפסוקים. שיטת ביאור זו הבנויה על חלוקת הפסוק לשני חלקים שונים מובאת גם בגמרא בהסבר ההבדלים בין הפסוקים המדברים בעניין השכר לצדיקים "עשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי" (שמות כ' ו) "שמר הברית והחסד לאהביו ולשמרי מצותיו לאלף דור" (דברים ז' ט). "דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה שזה תלוי לאלף דור וזה תלוי לאלפים דור" (סוטה לא.) ומסבירה הגמרא שהשכר לעובדי ה' מאהבה נלמד מראשיתו של הפסוק הראשון: "עשה חסד לאלפים לאהבי" ואילו שכרם של עובדי ה' מיראה נלמד מסופו של הפסוק השני: "ולשמרי מצותיו לאלף דור".

"ויצר ה' את האדם עפר מן האדמה" (בראשית ב' ו)

חוקרי תכונות נפש האדם (אנטרופולוגים) יחקרו לדעת מהי הסבה לכך שאהבת אב לבן היא אין סופית ומגיעה עד כדי מסירת נפש מצד האבות לטובת הבנים, בלי חשבון ובלי גבול, ולעומת זאת, אהבת הבנים לאבות מצומצמת במדה ובמשקל, במנוחה וסבלנות ובחשבונות אישיים ונגיעה עצמית, עד שאמרו בגמרא: "רחמי האב על הבן, ורחמי הבן... על הבן" (סוטה מט.) בעוד שלפי ההגיון היה צריך להיות היחס שווה לשני הצדדים, כמו מאבות לבנים כך מבנים לאבות, וכלשון הכתוב במשלי "כמים הפנים לפנים". אפשר להסביר זאת על פי מה שכתב הרמב"ן על הפסוק "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו" (בראשית ב' כד), שטבעי הנפש שהיתה באדם הראשון הטביע בתולדותיו לדורות עולם. ולפי זה, הנה רגשי אהבת אבות לבנים הנחיל לכל הברואים, אבל רגשי אהבת בנים לאבות לא היה יכול להנחיל, היות שהאדם נוצר מעפר האדמה ולא היו לו הורים לכן היה חסר לו רגש אהבת אבות כי לא חש אותו ולא הרגיש בו, ולכן נשאר יחס בנים לאבות ברגש קל, ברגש שכלי, וממילא גם רק בחשבון עצמי ובמדה ובמשקל ובמשורה. ועל פי זה יובן מה שמצינו בתורה צווי לבנים על כבוד אב ואם, אבל כנגד זה צווי על האבות לגדל ולכלכל את בניהם, צווי כזה לא בא, וזאת מפני שהגידול והכלכלה לבנים הוא דבר הבא בטבע חזק מוטבע בדם בנפש האדם עוד מטבעו של אדם הראשון, ולא דרוש צווי על זה, כי מאליו תבא הבנת החובה הזו, ולא כן ביחס הבנים לאבות, אותו צריך לחזק בצווי ואזהרה. (תוספת ברכה)

"בראשית ברא א-לוקים את השמים ואת הארץ והארץ היתה תהו ובהו" (בראשית א' ב)

"בראשית", אם מיד בראשיתו של יום, האדם זוכר ש"ברא א-לוקים את השמים ואת הארץ", ומשגיח על בראיו, הרי אחרי הבנה כזו, במשך כל היום האדם מבין ש"והארץ", היינו העניינים הארציים הגשמיים, "היתה תהו ובהו", נחשבים בעיניו כתהו ובהו. (חשבה לטובה)

לעילוי נשמת שמעון בן חמו בר אסתר ז"ל

מעוניין לקבל את העלון ישירות לתיבת הדוא"ל שלך? שלח מייל לכתובת: Yossef.Benhamo@gmail.com

העלון מוקדש לעילוי נשמת :

חביבה חיה בנימין בת גורג'יה ז"ל
נלב"ע יא' ניסן תשס"ז

יצחק בנימין בר שורין ז"ל
נלב"ע יג' אדר ב' תשל"ג
ת.נ.צ.ב.ה

יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל
נלב"ע יג' אדר ב' תשס"ה

ו"יאמר א-לקים יהי אור" (בראשית א' ג)

ה"כלי יקר" מציין שביום הראשון מופיעה המילה "אור" חמש פעמים וכיום הרביעי מופיעה המילה "מאור" חמש פעמים. לפי זה מסביר, ה"כלי יקר", מחלוקת חכמים בנוגע לבריאת האור. שיטה אחת טוענת שהאור שנברא ביום הראשון נגנז וביום הרביעי נברא אור חדש ושיטה אחרת טוענת כי המאורות נבראו כבר ביום הראשון אך לא ניתלו בשמים רק ביום הרביעי. ולכאורה נראה ששתי השיטות סותרות זו את זו, אך ה"כלי יקר" טוען שכולם מודים שהאור שנברא ביום הראשון היה אור גדול ונגנז לצדיקים לעולם הבא ואלו המאורות שנתלו ביום רביעי אינם עצם האור אלא קבלו אורם מניצוץ של האור העליון שנברא ביום ראשון. לכן הזכיר הפסוק ביום הראשון לשון "אור" כי הוא היה עצם האור אבל ביום הרביעי הזכיר "מאור" שזהו "אור" בתוספת מ"ם ללמדנו שקבלו את אורם מ-אור אחר גדול מהם. ולפי זה אין המדרשים סותרים זה את זה.

ו"יאמר א-לקים, יהיה רקיע בתוך המים" (בראשית א' ו)

"יחזק הרקיע שאף על פי שנבראו ביום הראשון עדיין לחים היו וקראו בשני מגערת הקב"ה" (רש"י)
הרבי מקוצק לומד מרש"י שזהו המקור לבטוי המוכר "יראת שמים", שכשם שהשמים שמעו את גערת הקב"ה ומאז התחזקו עד היום, כך חייב כל אדם להתמיד ביראת ה' מכת ציווי הקב"ה לעם ישראל במעמד הר סיני.

ו"ירא א-לקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד" (בראשית א' לא)

ה"משך חכמה" מעיר שעל בריאת האדם לא נאמר בפירוש "וירא א-לקים כי טוב" כפי שנאמר בשאר הנבראים, אלא הוא כלול עם שאר הנבראים בפסוק: "וירא א-לקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד", האדם כלול יחד עם "כל אשר עשה". דבר זה מרמז על זכות הבחירה החופשית שקיימת לאדם. בניגוד לשאר הנבראים, לאדם יש אפשרות לבחור בין הדרך הטובה לבין הדרך הרעה ולפי זה משתנה טבעו, לכן בכל הנבראים כתיב "וירא א-לקים" כי הם בטבעם כפי שנבראו ללא שינוי עד עולם, אך האדם אינו כן אלא טבעו (טיבו) משתנה בהתאם לבחירתו ואי אפשר לדעת בשעת לידתו אם הוא טוב או לא טוב לכן לא נכתב בפירוש בשעת בריאת האדם "וירא א-לקים כי טוב".

"אשר ברא א-לקים לעשות" (בראשית ב' ג)

מדוע בכל הימים נאמר: "ויהי ערב ויהי בקר" ואילו בשבת לא נאמר: "ויהי ערב ויהי בקר"? אלא, לפי שבכל הימים הלילה הוא זמן המנוחה והבקר הוא זמן המלאכה כמו שנאמר: "תזרח השמש יאספון... יצא אדם לפעלו ולעבודתו" (תהלים קד' כב) כלומר יש הבדל בין הערב לבוקר, אבל יום השבת הוא שונה, או כולו מנוחה או כולו מלאכה, אם כן אין בו הבדל בין ערב לבקר כי מצד המלאכה הוא כולו מנוחה, אך מצד עמל התורה הוא כולו מלאכה. (כלי יקר)

"האשה אשר נתת עמדי" (בראשית ג' יב)

לכאורה נראית תשובת האדם לקב"ה לא עניינית ואולי אפילו ילדותית משהו, "היא נתנה לי", כי הרי אם הוא נצטוה שלא לאכול מאותו הפרי אזי לא היה צריך לאכול גם כשהאשה נתנה לו.

הרמב"ן מסביר את תשובת האדם כך: "האשה אשר נתת עמדי", כלומר האשה אשר אתה בכבודך נתת אותה שתהיה לי לעזר, "היא נתנה לי מן העץ", ואני לתומי חשבתי שכל אשר תאמר אלי האשה יהיה לי לעזר ולהועיל לכן, "ואוכל", הרשתי עצמי לאכול מעץ הדעת.

ה"תוספת ברכה" מסביר בדרך אחרת: האדם חשב שאיסור האכילה מפרי עץ הדעת נובע מכך שאחרי שנצטוה להיבדל ממנו נעשה הפרי "הקדש", והדין ב"הקדש" הוא, שכאשר משהו מוציא את הדבר מן ההקדש נעשה הדבר חולין, ושוב אין לו עוד דין הקדש אם משהו אחר נהנה ממנו, וכמבואר (מעילה כ). "לקח מן ההקדש ונתנה לחבירו, הוא מַעַל וחבירו אינו מַעַל", משום שאצלו הוא חולין. וזוהי טענת האדם, "היא נתנה לי מן העץ", כלומר האישה הוציאה את פרי העץ מהקדש לחולין, ולכן איני חייב בזה. אך האדם טעה בעיקר הדבר, איסור האכילה מהפרי אינו מדין "הקדש", כי אם כדבר אסור, שדבר אסור אינו ניתן ביציאתו מיד ליד, ותמיד עומד באיסורו.

"אל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרונך" (בראשית ג' טז)

עצבונך - זה צער גידול בנים, והרונך - זה צער העיבור (רש"י)

הלא צער העיבור קודם לצער גידול בנים, ולמה נאמר בפסוק עצבונך לפני הרונך? אלא, כלולה כאן קללה נוספת, שבשעה שתהיה טרודה בצער גידול בנים, תתעבר שוב והטירחה תגדל לאין שיעור. כלומר "הרבה ארבה", הצער יהיה מוכפל, שבשעה שיהיה עוד "עצבונך", צער גידול בנים, יתווסף לה גם "והרונך", צער העיבור. (רבי חיים מוולוז'ין)

לרפואת כל חולי עם ישראל ובכללם:

הרה"ג מרדכי צמח אליהו בר מזל טוב שליט"א משה טויטו בר אסתר הי"ו

הארות והערות ניתן להפנות לטלפון: 052-3268315 או בדוא"ל: Yossef.Benhamo@gmail.com

גמ"ח תפילין "יד יצחק"

ברשותנו מבחר תפילין רש"י (ספרדי, אשכנזי, איטרי) להשאלה בטלפון: 052-3268315

חברת הבקשות "מאיר השחר" בני ברק ומדרשת "ויזרע יצחק"

לימוד פיוטים ובקשות נוסח מרוקו בהדרכת ע"ה יוסף בן חמו מוצ"ש 20:30 בית כנסת "תורת ישראל" קריית הרצוג ב"ב